

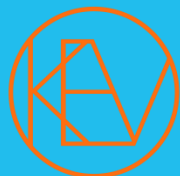


PRIME MINISTER'S OFFICE
FINLAND

Maahanmuuton tulevaisuuskuva

Maahanmuuton tulevaisuuskuva on tehty
ennakointiluotsin ja kansallisen ennakointiverkoston
työnä hyödyntäen uutta ennakoinnin toimintatapaa.

Toimittanut Kaisa Oksanen
Erityisasiantuntija
Politiikka-analyysiyksikkö
Valtioneuvoston kanslia



KANSALLINEN
ENNAKOINTIVERKOSTO





Maahanmuuton tulevaisuuskuva

Millainen on **maahanmuuton tulevaisuuskuva**, kun mennään pidemmälle akuutista tilanteesta ja sen hallinnasta ja maahanmuutto Eurooppaan ja Suomeen kasvaa tulevina vuosikymmeninä merkittävästi nykyisestä?

Suomi varautuu yhdessä EU:n ja Pohjoismaiden kanssa muuttuneeseen turvapaikanhakijatilanteeseen erilaisilla toimenpiteillä ja pyrkien kestäviin ratkaisuihin (ks. Hallituksen turvapaikkapoliittinen toimenpideohjelma).

'Muuttuva maamme ja maahanmuutto' -työpaja pidettiin kansallisen ennakointiverkoston Foresight Fridayssa Suomen Akatemiassa 4.12.2015.

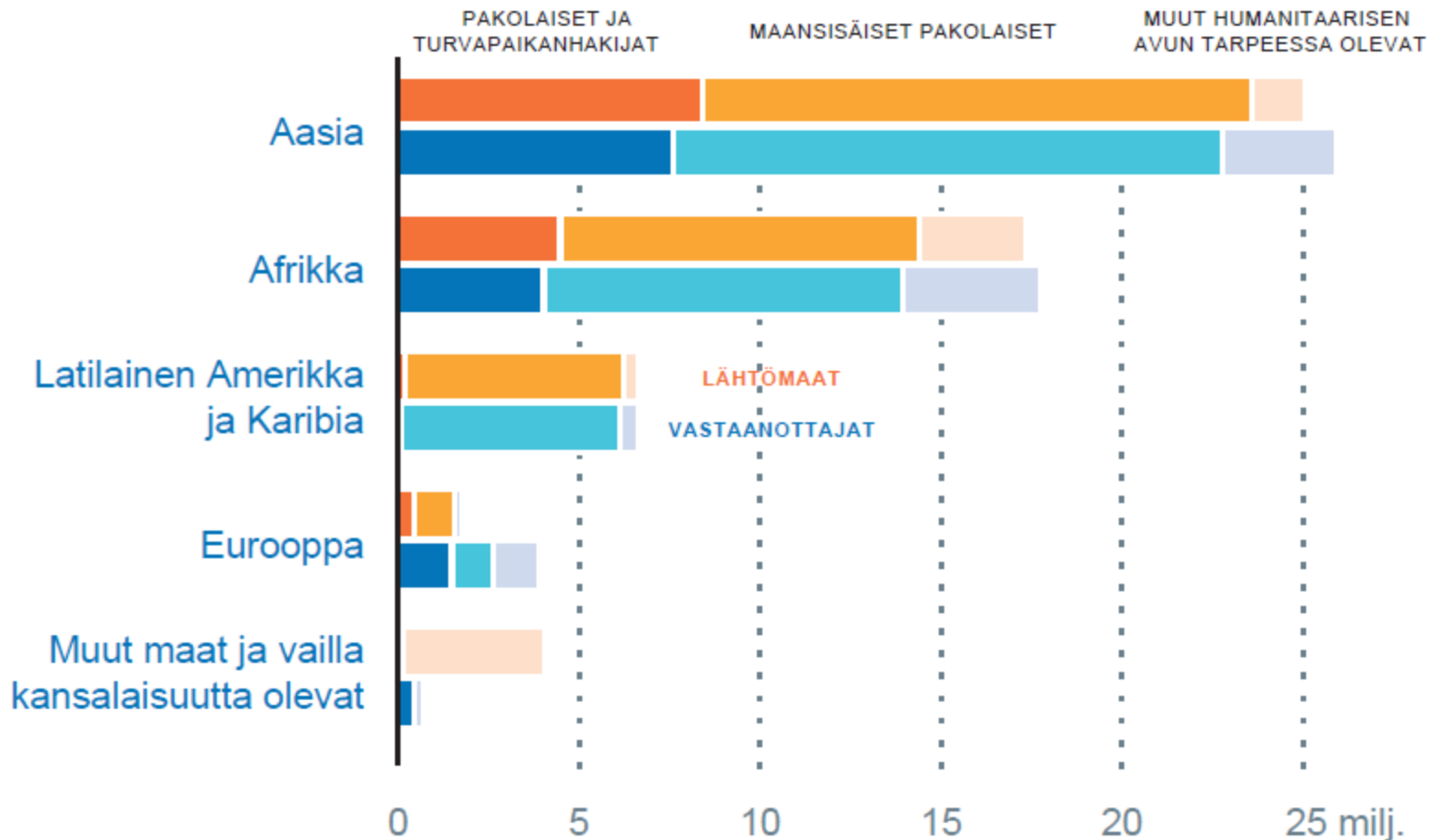
Työpajan tuloksista ja ennakointiluotsin työnä olemme koonneet merkittäviä maahanmuuton ja maahanmuuttajien tulevaisuutta määrittäviä asioita ja painopisteitä, jotka ulottuvat tästä päivästä vuosikymmenien päähän.

Tulevaisuuskuvan tarkoituksena on viedä keskustelua maahanmuuton pitkän aikajänteen muutosten tiedostamiseen ja ennakointiin.

Vuonna 2025 maailmassa arvioidaan olevan väestöä 8,1 miljardia (nyt 7,3), joista kaupungeissa asuu lähes 5 miljardia (nyt 3,9), kansainvälisiä muuttajia voi olla yli 260 miljoonaa (nyt 232). Ihmiset muuttavat ja liikkuvat yksinkertaistetusti sekä vaurastuttuaan että olosuhteiden käydessä sietämättömäksi. (Tuomas Martikainen, Siirtolaisuusinstituutti, Foresight Friday, 4.12.2015)



Suuri kansainvälinen liikkuvuuden aika jatkuu toistaiseksi ja kansalliset toimet on mitoitettava uusiin raameihin



Lähde: UNHCR Statistical Yearbook 2014

Tulevaisuuden monikulttuurinen työelämä ja yhteiskunta

Maahanmuuttajien osaamisen tunnistaminen ja täydentäminen ja työllistyminen ovat hitaita prosesseja.

Työn muutoksen myötä kotoutuminen ei tulevaisuudessa enää perustu vain kahteen peruspilariin, kieleen ja työhön.

Uusien talouksien (yhteisötalous, alustatalous, jakamistalous ym.) merkitys kotouttamisessa kasvaa.

Merkityksen tarjoaminen ja yhteisöön liittyminen epämuodollisissa verkostoissa formaalin työrakenteen sijaan.

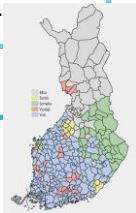
Maahanmuuton alueellinen ulottuvuus ja palvelujen tuottaminen

Metropolialue ja isot kaupunkiseudut korostuvat muuttoliikkeessä; käytännön työtä kuitenkin kunnissa ja kaupungeissa ympäri Suomea.

Pienemmillä alueilla vaikutukset ja myös ratkaisut näkyvät nopeammin; kuntien erityistarpeiden ennakointi on tärkeää (esim. lukuopetus).

Alueellinen maahanmuuttopolitiikka tarvitsee päivitystä.

On odotettavaa, että tulevaisuudessa kunnallisiin palveluihin koulutetaan ja rekrytoidaan enemmän eri kieli- ja kulttuuritaustaisia henkilöitä.



Eriarvoistumiskehitys ja sen pysäyttäminen

Maahanmuuttajien osuus segregaatiokehityksessä vielä pientä. Eriarvoistaviin piirteisiin voidaan kiinnittää huomiota ajoissa.

Kansalaisuuden eriarvoistuminen ja osallisuuden rajoittaminen ovat maahanmuuttajien tulevaisuuden kannalta keskeisimpiä uhkia ja riskejä.

Pakolaistaustaisten osalta voidaan todeta usein "näkyvän" palvelujen tarve (esim. mielenterveyspalvelut), johon ei ole osattu vastata riittävän hyvin.

Erityistä huomiota tulee kiinnittää nuoriin ja lapsiin.



Maahanmuuton monimuotoiset syyt ja taustatekijät nyt ja tulevaisuudessa

Akuutti pakolaiskriisi voi mennä ohi, mutta laajamittainen maahanmuutto jatkuu.

Globaali kaupungistuminen erityisesti hauraimpien kaupunkien osalta on vasta alkamassa. Ilmastonmuutos kiihdyttää kehitystä.

Hauraat alueet eivät kykene rakentamaan hallintoa, joka onnistuisi tarpeellisen infrastruktuurin ja yhteiskuntarauhan säilyttämisessä.

Suuri kansainvälinen liikkuvuuden aika jatkuu toistaiseksi, ja toimet maahanmuuton suhteen on mitoitettava uusiin raameihin.



Maahanmuuttajien osaamisen tunnistaminen ja tulevaisuuden monikulttuurinen työelämä

- Maahantulijoiden osaamisen tunnistaminen, tunnustaminen ja täydentäminen sekä työllistyminen ovat hitaita, jopa vuosia vieviä prosesseja. Niiden varaan on rakennettu hyvän kotoutumiskehityksen perustaa.
- Koulutus, opetus ja työelämä tulevat olemaan tulevaisuudessa aivan eri tavalla kansainvälisiä ja monimuotoisia kuin nyt.
- Maahanmuuttajien kotouttaminen tehdään tällä hetkellä kahden pilarin varaan: kielen ja työn. Työn muutos ja työn ja työpaikan eriytyminen kuitenkin haastavat työpaikan kautta kotouttamisen.
- Kotouttaminen on perustunut merkityksen tarjoamiseen ja yhteisöön liittymiseen. Näitä on pystyttävä jatkossa tarjoamaan tulijoille myös ilman formaalia työrakennetta → Alustatalouden, jakamistalouden ja yhteisötalouden rooli kotouttamisessa kasvaa.

Maahanmuuton alueellinen ulottuvuus

- Muuttoliikkeessä korostuvat Helsingin metropolialue ja isot kaupunkiseudut mutta käytännön työtä tehdään ympäri Suomen erikokoisissa ja erilaisissa kunnissa ja kaupungeissa.
- Alueellinen maahanmuuttopolitiikka tarvitsee päivitystä ja maahanmuuttoa pitäisi tutkia enemmän alueellisesta näkökulmasta, sillä maahanmuuton aluetaloudellinen vaikutus voi vaihdella suuresti alueiden välillä (Reini, 2012).
- Pienemmillä alueilla maahanmuuton vaikutukset ja toisaalta myös uudet ratkaisut myös näkyvät nopeammin – kuntien erityistarpeiden ennakointi maahanmuuttajien määrän nopeasti kasvaessa on tärkeää.
- On oletettavaa, että tulevaisuudessa kunnallisiin palveluihin, kuten sosiaali- ja terveydenhuoltoon koulutetaan ja rekrytoidaan enemmän eri kieli- ja kulttuuritaustaisia henkilöitä.

Eriarvoistumiskehitys ja sen pysäyttäminen

- Eriarvoisuus kaupunkien sisällä alueiden välillä on Suomessa kasvussa etenkin pääkaupunkiseudulla. Jos ongelmien paikallinen ja ryhmäkohtainen kasautuminen jatkuu muuttoliikkeen alueellisessa sisällössä, on vakavaa syytä pelätä, että segregaatio-ongelma tulevaisuudessa vaikeutuu ja syvenee (Kortteinen & Vaattovaara, 2015).
- Maahanmuuttajien osuus ja vaikutus segregaatiokehityksessä on tällä hetkellä kuitenkin vielä hyvin pientä ja tulevaisuuden tulkinnoissa ja ennusteissa on tärkeää korostaa ratkaisujen ja uusien mahdollisuuksien etsimistä, ei uhkakuvien luomista. Eriarvoisuutta lisääviin ja kumuloiviin piirteisiin on syytä kiinnittää tutkimuksellista huomiota.
- Kansalaisuuden eriarvoistuminen, osallisuuden rajoittuminen ja polarisaatiokehitys ovat maahanmuuttajien tulevaisuuden kannalta keskeisimpiä uhkia ja riskejä.
- Toisen, kolmannen ja niitä seuraavien tulevien sukupolvien maahanmuuttajilla on riski eriytyä kantaväestöstä, jos esimerkiksi koulutus-, asunto- ja työmarkkinakehitys entisestään eriarvoistuvat.
- Eriarvoistumiskehityksessä erityistä huomiota tulisi kiinnittää nuoriin ja lapsiin, viimeisimpien nuorisobarometrien (2015 & 2016) mukaan erot esimerkiksi perheen taloudellisissa resursseissa tuottavat myös sosiaalista eriarvoisuutta. Joka kolmas haastatelluista nuorista on jättänyt harrastuksen aloittamatta rahapulan takia, ja joka kuudes on ollut tapaamatta ystäviään – maahanmuuttajanuorien joukossa luvut ovat vielä suurempia. Ulkomaalaistaustaiset nuoret keskeyttävät koulunkäyntinsä useammin kuin suomalaistaustaiset.
- Pakolaistaustaisten osalta voidaan todeta ”näkömätön” palvelujen tarve (esim. mielenterveyspalvelut), johon ei ole osattu vastata riittävän hyvin. (Ulkomaista syntyperää olevien työ ja hyvinvointi Suomessa 2014 UTH-raportti)

Maahanmuuton monimuotoiset taustatekijät ja trendit

- On hyvä huomioida maahanmuuton taustatekijöitä, kuten **globaalia kaupungistumista**.
- Globaali kaupungistuminen erityisesti hauraimpien kaupunkien osalta on vasta alkamassa.
- Monet hauraat kaupungit eivät todennäköisesti kykene rakentamaan hallintoa, joka onnistuisi tarpeellisen infrastruktuurin ja yhteiskuntarauhan säilyttämisessä →muuttopaine kohdistuu osittain rikkaammille maille. Toisaalta suurin osa muuttoliikkeestä on hauraiden alueiden sisäistä (vrt. YK:n sisäisen muuttoliikkeen data).
- **Ilmaston- ja ympäristömuutoksella** tulee olemaan kasvava rooli muuttoliikkeiden taustatekijänä.



PRIME MINISTER'S OFFICE
FINLAND

Lisätietoja

Kaisa Oksanen, FT

kaisa.oksanen@vnk.fi

+358504659495

www.foresight.fi

